

ימים נוראים בבית-הכנסת ה"פרולטרי"

אחד מבעלי המלאכה – שהחשיב עצמו, וגם חבריו החשיבוהו, ללמדן ויודע-ספר – התרגז כל-כך על העובדה שבעלי מעכב את הציבור עד שעה כה מאוחרת, עד שהתפרץ בדברים ואמר (אם-כי הוא אמר זאת ליד הדלת, לא בשבתו ב"מזרח...") שהרב הוא נכדו של "מורד" – עוד אביו זקנו⁹⁴ ישב במאסר בגלל מחלוקת, ועכשיו נוהג גם הוא כך!...

הדבר עלה לבעלי במאמץ רב. נעימי ההליכות שבין המתפללים הסתירו את אי-שביעות רצונם מכך, ואילו הגסים יותר הביעו זאת בגלוי. עבור בעלי, לעומת זאת, היתה זו שמחה של ממש – אמנם הוא נאלץ לכפות עליהם זאת בכוח, אבל הוא לא התחשב בכך, ועלה בידו להביא לידי כך שיהודים לא יעשו את האסור עליהם! כך נהג לומר תמיד.

בשוכו הביתה במוצאי יום-הכיפורים, לא היה בעלי יכול להיכנס בבת-אחת לעולם החולין. [הוא נהג כך תמיד – הן בתקופה שהחיים היהודיים עדיין היו ביתר הרחבה, והן לאחר-מכן, בשעה שכמעט ולא ניתן היה לנהל חיים כאלה אלא כל אחד בארבע אמותיו].

כשהיה נכנס הביתה, בשעה מאוחרת למדי, הסתפק בשתיית כוס תה, ומיד היה יושב ומתוועד, כשהוא לבוש ב"קיטל" וחגור באבנטו של הצמח-צדק⁹⁵, עד השעה שתיים-שלוש לפנות-בוקר. היו ממקורבינו שידעו על כך, והיו אוכלים כמובן בבתיהם את ארוחת-הערב עם בני משפחותיהם, ולאחר-מכן מגיעים לביתנו. בעלי היה אומר דברי חסידות, שתמיד עסקו עדיין בענייני תפילות היום. בשנים האחרונות היה בעלי מדבר על גדלותם של בני-ישראל, על מסירות-נפשם למען היהדות, ועל אהבת-ישראל המתגלית בתקופות אלו.

ההתוועדות היתה נמשכת בריקודים, מעין שמחת-תורה. תמיד היו משתתפים בה כעשרה עד חמישה-עשר אנשים.

לאחר-מכן הגיע יום שמחת-תורה.

דירתנו הגדולה נלקחה מאיתנו בשנת 1929⁹⁶. מאחר שהתקיימה אז עדיין קהילה קטנה⁹⁷, היא בנתה עבורנו שלושה חדרים קטנים בשטח שהיה שייך לבעל-בית פרטי. בשום מקום אחר לא היתה לנו זכות להתגורר. מכל העיר, בכל מקום שבו היה יהודי שרצה לשמוח בשמחת יום-טוב – הוא הגיע לביתנו. בלילה, לאחר שהחשיך היום, היו מתגנבים לביתנו גם צעירים. ומאחר שהמקום בביתנו היה צר, ובנוסף לכך, כל אחד מהבאים לא רצה שחברו יראה שהוא הולך אל הרב – היו הבאים מסתתרים זה מזה, והיו באים אלינו בקבוצות נפרדות. עם כל קבוצה בנפרד היה בעלי מתוועד בצורה כה מרשימה, עד שלמשך זמן זה שכחו המתוועדים באיזו ארץ ותחת איזו ממשלה הם חיים.

החזנים – שאותם הזכרתי לעיל – השתתפו אף הם בהתוועדות זו. יחסו של השחקן שביניהם לכל עניין התפילה והשהייה במחיצת בעלי השתנה מ"שלא לשמה" ל"לשמה". הוא החל לעסוק בכך לשם פרנסה, אך עם הזמן החלו התפילות יוצאות מקירות לבו, והדבר השפיע על כל המתפללים ועורר אותם. הוא אמר שעל השינוי לטובה שהתחולל בו, עליו להודות אך ורק לרב.

94) הכוונה לאדמו"ר הזקן.

95) להעיר מלקוטי לוי-יצחק אגרות-קודש ע' רז: "האבנט מבגד הצ"צ ז"ל זיע"א, שאצלי".

96) כמסופר לעיל ע' 000, עוד לפני חתונת כ"ק אדמו"ר זי"ע, שהיתה בכסלו תרפ"ט (1928), ניטלה מהם מחצית דירתם. מהמסופר כאן עולה שבשנת 1929 ניטלה מהם, כנראה, גם המחצית הנותרת, ואז נאלצו לעבור לשלושת החדרים שעליהם מסופר כאן (ראה גם תולדות לוי יצחק ח"א ע' 202 ואילך). . כלומר: התקיימה עדיין קהילה דתית מוכרת על-ידי השלטונות (ולכן הותר לה מבחינה חוקית לבנות בית לצרכו של הרב).

97) =מרדכי.